

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาสภาพด้านบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมโครงการเกษตรยั่งยืนของเกษตรกร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามกระบวนการตัดสินใจในการเข้าร่วมโครงการเกษตรยั่งยืน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการเกษตรยั่งยืนทั้งหมดของอำเภอสันทราย จำนวน 86 คน และเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการเกษตรยั่งยืนในอำเภอสันทรายโดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 86 คน รวมประชากรที่ใช้ในการศึกษา 172 คน โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรด้วยแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพด้านบุคคล เศรษฐกิจและสังคม กับการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมโครงการเกษตรยั่งยืนของเกษตรกร โดยใช้ค่า Chi-square Test (χ^2)

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยทางด้านบุคคล

1.1 ปัจจัยทางด้านบุคคลของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรยั่งยืนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 70.9 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 29.1 มีอายุเฉลี่ย 41.8 ปี อายุต่ำสุด 23 ปี และอายุสูงสุด 76 ปี ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 39.5 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41 – 50 ปี ร้อยละ 37.2 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุดร้อยละ 64.0 รองลงมาคือการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ร้อยละ 16.3 มีสถานภาพเป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 68.6 รองลงมาคือสถานภาพเป็นภรรยา ร้อยละ 24.4 ภาวะการว่างงานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรยั่งยืนส่วนใหญ่เป็นการว่างงานตามฤดูกาล ร้อยละ 68.6 รองลงมาเป็นการว่างงานเนื่องจากถูกเลิกจ้าง ร้อยละ 31.4

1.2 ปัจจัยทางด้านบุคคลของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการเกษตรยั่งยืนส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 68.6 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 31.4 อายุเฉลี่ย 43.8 ปี อายุต่ำสุด 23 ปี และอายุสูงสุด 62 ปี ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 44.2 รองลงมาคืออายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 33.7 ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 62.8 รองลงมาคือระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 31.4 เกษตรกร

ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 64.0 รองลงมามีสถานภาพเป็นภรรยา ร้อยละ 29.1 ส่วนใหญ่ว่างงานตามฤดูกาลเช่นกัน ร้อยละ 89.5 รองลงมาเป็นการว่างงานเนื่องจากถูกเลิกจ้าง ร้อยละ 10.5

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.1 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรยังชีพส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 500 - 1,500 บาท ร้อยละ 53.5 รองลงมามีรายได้ระหว่าง 1,501 - 2,500 บาท ร้อยละ 31.4 และรายได้นอกภาคการเกษตรมีรายได้อยู่ระหว่าง 500 - 1,500 บาท กับ 1,501 - 2,500 บาท ร้อยละ 43.0 เท่ากัน ส่วนรายได้รวมทั้งหมดส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 27.9 รองลงมามีรายได้รวมทั้งหมดระหว่าง 4,501 - 5,000 บาท ร้อยละ 19.8 เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 3,982.56 บาท มีรายได้ต่ำสุด 3,000 บาทต่อเดือน และมีรายได้สูงสุด 5,500 บาทต่อเดือน

ส่วนใหญ่เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ยต่ำกว่า 1 ไร่ ร้อยละ 58.1 รองลงมามีพื้นที่ถือครองเฉลี่ยระหว่าง 1 - 5 ไร่ ร้อยละ 40.7 มีแรงงานในครัวเรือน 2 คน ร้อยละ 80.0 รองลงมามีแรงงานในครัวเรือน 3 คน ร้อยละ 16.3 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 43.0 รองลงมามีตำแหน่งทางสังคมโดยเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 37.2 ส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากผู้นำท้องถิ่น 1 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 95.3 รองลงมาจากการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน 1 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 81.4 และจากโทรทัศน์ 1 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 65.1 เคยมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 57.0 และไม่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 43.0 โดยติดต่อกับเกษตรตำบล 1 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 32.6 รองลงมามีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของปศุสัตว์ 1 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 18.6 การตระหนักรู้เกี่ยวกับโครงการเกษตรยังชีพเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่พอเข้าใจบ้าง ร้อยละ 96.5 รองลงมาเข้าใจเป็นอย่างดี ร้อยละ 3.5

2.1.1 เหตุผลของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรยังชีพ

เหตุผลของเกษตรกรที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เนื่องจากได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ร้อยละ 93.0 รองลงมาเนื่องจากเพื่อนบ้านชักชวน ร้อยละ 75.6 และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมในโครงการที่ช่วยก่อให้เกิดรายได้ ร้อยละ 18.6

2.1.2 กิจกรรมที่เกษตรกรเลือกปฏิบัติในโครงการเกษตรยังชีพ

ส่วนใหญ่เลือกทำกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ปีกอย่างเดียว ร้อยละ 47.7 รองลงมาเลือกกิจกรรมการปลูกพืชผักสวนครัวร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ปีก ร้อยละ 22.1 และเลือกกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวร่วมกับการเลี้ยงปลา ร้อยละ 11.6 ส่วนเหตุผลที่เลือกกิจกรรมนั้นเพราะเป็นกิจกรรมที่เลือก

แล้วก่อให้เกิดกำไรมากที่สุด ร้อยละ 46.5 รองลงมาเลือกกิจกรรมตามเพื่อนบ้าน ร้อยละ 26.7 และไม่ทราบว่าจะเลือกกิจกรรมอย่างไรดีดีกว่ากัน ร้อยละ 24.4

2.2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 500 - 1,500 บาท/เดือน ร้อยละ 50.0 รองลงมามีรายได้ระหว่าง 1,501 - 2,500 บาท/เดือน ร้อยละ 46.5 และรายได้นอกภาคการเกษตรมีรายได้อยู่ระหว่าง 1,501 - 2,500 บาท/เดือน ร้อยละ 73.3 รองลงมามีรายได้จากนอกภาคเกษตรอยู่ระหว่าง 500 - 1,500 บาท/เดือน ร้อยละ 20.9 ส่วนรายได้รวมทั้งหมดส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 3,501 - 4,000 บาท/เดือน ร้อยละ 26.7 รองลงมามีรายได้ระหว่าง 3,001 - 3,500 บาท/เดือน ร้อยละ 23.3 รายได้เฉลี่ย 4,017.44 บาท/เดือน รายได้ต่ำสุด 3,000 บาท/เดือน และรายได้สูงสุด 6,000 บาท/เดือน

มีพื้นที่ถือครองต่ำกว่า 1 ไร่ ร้อยละ 67.4 และรองลงมามีพื้นที่ถือครองระหว่าง 1 - 5 ไร่ ร้อยละ 30.2 แรงงานในครอบครัว 2 คน ร้อยละ 65.1 และรองลงมามีแรงงานในครอบครัว 3 คน ร้อยละ 29.1 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 52.3 และมีตำแหน่งทางสังคมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 29.1 มีการรับรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากผู้นำท้องถิ่น 1 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 79.1 รองลงมาจากการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน 1 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 53.5 และจากโทรทัศน์ 1 ครั้ง ร้อยละ 41.9 ติดต่อกับเกษตรตำบล 1 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 74.4 และรองลงมามีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ 1 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 15.1 เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการพอเข้าใจรายละเอียดของโครงการบ้าง ร้อยละ 84.9 และรองลงมามีความเข้าใจเป็นอย่างดี ร้อยละ 15.1

2.2.1 เหตุผลที่เกษตรกรไม่เข้าร่วมโครงการเกษตรยังชีพ

เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีเหตุเนื่องจากไม่ต้องการมีหนี้สิน ร้อยละ 93.0 รองลงมาให้เหตุผลว่าไม่แน่ใจจะมีรายได้เพิ่ม ร้อยละ 65.1 และเนื่องจากได้รับการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการไม่เพียงพอ ร้อยละ 20.9

3. ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการเกษตรยังชีพ

3.1 ชั้นวิเคราะห์ปัญหา

จากการศึกษากระบวนการตัดสินใจของเกษตรกรเกี่ยวกับชั้นวิเคราะห์ปัญหาสามารถสรุปปัญหาแต่ละด้านได้ดังนี้

ปัญหาด้านการผลิต จากการศึกษาเกษตรกรให้การพิจารณาสภาพปัญหาในเรื่องปริมาณน้ำที่ใช้ในการทำเกษตรมีไม่เพียงพอในระยะเวลาที่ต้องการมากที่สุด ร้อยละ 87.2 รองลงมาเรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรได้น้อยกว่าปีที่ผ่านๆมา ร้อยละ 82.6 และ ร้อยละ 81.4 ให้การพิจารณาในเรื่องผลผลิตทางการเกษตรที่เก็บเกี่ยวได้มีขนาดเล็กไม่ได้มาตรฐาน

ปัญหาด้านปัจจัยการผลิต จากการศึกษาเกษตรกรให้การพิจารณาสภาพปัญหาในเรื่องปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่ต้องการมีราคาแพงเกินไปมากที่สุด ร้อยละ 94.2 ส่วนสภาพปัญหาที่เกษตรกรไม่ได้ให้การพิจารณามากที่สุดเรื่องปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่ต้องการ ไม่มีจำหน่ายในท้องถิ่น ร้อยละ 67.4

ปัญหาด้านเงินทุน จากการศึกษาเกษตรกรให้การพิจารณาสภาพปัญหาในเรื่องเงินทุนในการทำการเกษตรมีไม่เพียงพอมากที่สุด ร้อยละ 86.0 รองลงมาให้การพิจารณาเรื่องไม่มีหลักทรัพย์ที่จะนำไปค้ำประกันเงินกู้ ร้อยละ 74.4 และเรื่องแหล่งเงินทุนนอกระบบตั้งอัตราดอกเบี้ยสูง ร้อยละ 70.9 ส่วนเรื่องที่เกษตรกรไม่ได้พิจารณามากที่สุด คือสถาบันการเงินของรัฐกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้สั้นเกินไป ร้อยละ 90.7 และรองลงมาคือการขอรับบริการสินเชื่อจากสถาบันการเงินมีกฎระเบียบยุ่งยาก ร้อยละ 62.8

ปัญหาด้านการตลาด จากการศึกษาเกษตรกรให้การพิจารณาสภาพปัญหาในเรื่องพ่อค้าในท้องถิ่นรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรในราคาถูกลงมากที่สุด ร้อยละ 95.3 รองลงมาพิจารณาเรื่องราคาผลผลิตทางการเกษตรไม่แน่นอน ร้อยละ 93.0 และเรื่องไม่มีตลาดรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรในท้องถิ่นต้องไปขายในเมืองทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งเพิ่มขึ้น ร้อยละ 88.4 ส่วนสภาพปัญหาที่เกษตรกรไม่ได้ให้การพิจารณามากที่สุดคือเรื่องพ่อค้าคนกลางมักเอาเปรียบเรื่องชั่งน้ำหนัก ร้อยละ 88.4

ปัญหาด้านความรู้ทางวิชาการ จากการศึกษาเกษตรกรให้การพิจารณาสภาพปัญหาในเรื่องเกษตรกรไม่มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตร ร้อยละ 82.6 รองลงมาพิจารณาเรื่องเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมาแนะนำให้ความรู้ไม่ทั่วถึง ร้อยละ 80.2 ส่วนสภาพปัญหาที่เกษตรกรไม่ได้ให้การพิจารณามากที่สุดคือเรื่องท้องถิ่นของเกษตรกรอยู่ห่างไกลจากแหล่งความรู้ทางการ ร้อยละ 94.2 รองลงมาพิจารณาเรื่องเกษตรกรทำการเกษตรแบบดั้งเดิมตามบรรพบุรุษ ร้อยละ 81.4 และเรื่องเกษตรกรมีวุฒิการศึกษาภาคบังคับเท่านั้น ร้อยละ 69.8

3.2 ชั้นพิจารณาค้นหาทางเลือก

จากการศึกษากระบวนการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการเกษตรยังชีพเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเลือกทำกิจกรรมมากกว่า 1 อย่างโดยกิจกรรมที่เลือกปฏิบัติมากที่สุดคือ การเลี้ยงสัตว์ปีกอย่างเดียว ร้อยละ 64.0 รองลงมาเลือกทำกิจกรรมการปลูกพืชผักสวนครัวร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ปีก ร้อยละ 58.1 และเลือกกิจกรรมการเลี้ยงปลาอย่างเดียว ร้อยละ 34.9

3.3 ชั้นประเมินผลทางเลือก

จากการศึกษากระบวนการตัดสินใจของเกษตรกรเกี่ยวกับชั้นประเมินผลทางเลือกนั้นสามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านคุณประโยชน์ที่สูงที่สุด จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของทางเลือกที่เกษตรกรให้การพิจารณามากที่สุด คือ รูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นต้องให้ผลผลิตสูงกว่าพืชหรือสัตว์ใน รูปแบบกิจกรรมอื่นๆ และรูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นเป็นชนิดที่สำนักงานเกษตรอำเภอ ระบุว่าจะให้ปัจจัยในการผลิต ร้อยละ 100.0 เท่ากัน รองลงมาให้การพิจารณาเรื่องรูปแบบกิจกรรม ที่จะตัดสินใจเลือกนั้นจะให้ผลผลิตพอเพียงต่อการบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 97.7 และ ร้อยละ 95.3 ให้การพิจารณารูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นต้องมีผลผลิตที่มีราคาต่อหน่วยสูงกว่า พืชหรือสัตว์ในรูปแบบกิจกรรมอื่นๆ

ด้านความยุ่งยาก จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของทางเลือกที่เกษตรกรให้การพิจารณามากที่สุด คือ รูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที ร้อยละ 100.0 รองลงมาให้การพิจารณาเรื่องรูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นสามารถทำความเข้าใจได้ด้วยตัวเอง ร้อยละ 91.9 และรูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นต้องมีวิธีปฏิบัติที่ง่าย ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน หลายขั้นตอน ร้อยละ 88.4 ส่วนคุณลักษณะของทางเลือกที่เกษตรกรไม่ได้ให้การพิจารณามากที่สุด คือ รูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นสามารถจัดหาปัจจัยการผลิตต่างๆ ได้ง่าย ร้อยละ 51.2

ด้านการสังเกตได้ จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของทางเลือกที่เกษตรกรให้การพิจารณามากที่สุด คือรูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นได้มีเพื่อนบ้านข้างเคียงทำแล้ว ประสบความสำเร็จดี ร้อยละ 96.5 รองลงมาได้แก่รูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นได้มีเกษตรกร ท้องถิ่นอื่นทำแล้วประสบความสำเร็จดี ร้อยละ 65.1

ด้านความสามารถในการทดลองได้ จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของทางเลือกที่ เกษตรกรให้การพิจารณามากที่สุด คือ รูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นสามารถปลูกหรือ เลี้ยงได้ด้วยตนเองก่อน ร้อยละ 98.8 รองลงมาได้แก่รูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นมีปัจจัย การผลิตแจกฟรีให้นำไปทดลองปลูก หรือเลี้ยงก่อนได้ ร้อยละ 95.3

ด้านความสอดคล้องเหมาะสม จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของทางเลือกที่เกษตรกร ให้การพิจารณามากที่สุด คือรูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นมีความสอดคล้องเหมาะสมกับ แหล่งน้ำที่มีอยู่ ร้อยละ 97.7 รองลงมาได้แก่รูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นมีความสอด คล้องเหมาะสมกับแรงงานที่มีอยู่ในครอบครัว ร้อยละ 87.2 และรูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือก นั้นมีความสอดคล้องเหมาะสมกับเงินทุนที่มีอยู่กับรูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นมีความ สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่ทำการเกษตร ร้อยละ 86.0 เท่ากัน ส่วนคุณลักษณะของทาง เลือกที่เกษตรกรไม่ได้ให้การพิจารณามากที่สุด คือรูปแบบกิจกรรมที่จะตัดสินใจเลือกนั้นมีความ สอดคล้องเหมาะสมกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อของคนในท้องถิ่น ร้อยละ 87.2

3.4 ขั้นตอนตัดสินใจนำทางเลือกไปปฏิบัติ

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนตัดสินใจนำทางเลือกไปปฏิบัติเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเลือกทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวโดยเลือกการเลี้ยงสัตว์ปีกอย่างเดียวเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 48.8 รองลงมาเลือกการปลูกพืชผักสวนครัวร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ปีก ร้อยละ 23.3 และการเลี้ยงปลาอย่างเดียว กับการปลูกพืชผักสวนครัวร่วมกับการเลี้ยงปลา ร้อยละ 11.6 กับ 9.3 ตามลำดับ

จากผลที่ได้ศึกษาวิจัย สามารถกล่าวได้ว่าเกษตรกรที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษตร ยั่งยืน ส่วนใหญ่มีการตัดสินใจตามกระบวนการตัดสินใจทั้ง 4 ขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นวิเคราะห์ปัญหาที่แท้จริงและนำไปเป็นพื้นฐานในการพิจารณาค้นหาทางเลือก เพื่อที่จะใช้ทางเลือกนั้นมาแก้ไขปัญหา และนำเอาทางเลือกแต่ละทางมาประเมินผลโดยส่วนใหญ่สามารถเข้าใจถึงผลได้ผลเสียของทางเลือกต่างๆ เพื่อที่จะเลือกสิ่งที่ดีที่สุดไปปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความอยู่ดีกินดีและรายได้ที่ดีตามมา และเกษตรกรสามารถที่จะปฏิบัติตามขั้นตอนของการตัดสินใจแล้วก็จะส่งผลให้เกษตรกรรู้จักคิดสามารถวางแผนในการผลิตของตนเองได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม กับการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการเกษตรยั่งยืน

4.1 ปัจจัยทางด้านบุคคล เศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ ยัง ได้แก่ ระดับการศึกษา ภาวะการว่างงาน การรับรู้ข่าวสารทางการเกษตร การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และความรู้ความเข้าใจในโครงการ

4.2 ปัจจัยทางด้านบุคคล เศรษฐกิจและสังคมที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ ได้แก่ อายุ รายได้รวม พื้นที่ถือครองและตำแหน่งทางสังคม

อภิปรายผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆที่มีความสัมพันธ์กันกับการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมโครงการเกษตรยั่งยืนของเกษตรกร ดังนี้

ระดับการศึกษา ภาวะการว่างงาน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากแหล่งต่างๆ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดของโครงการ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในโครงการเกษตรยั่งยืน ซึ่งพออธิบายได้ดังนี้

ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในโครงการเกษตรยั่งยืน ซึ่งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่แล้ว มีการศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอ่านออกเขียนได้ มีความเข้าใจในการสื่อสารภาษา สามารถรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ได้ดี ทำให้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการมาก กว่ากลุ่มเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ

บุญสม (2529) กล่าวว่า ระดับการศึกษาสูงก็จะมีความสนใจอ่านข่าวสาร ถ้าระดับการศึกษาต่ำก็อ่านไม่ออกหรืออธิบายเข้าใจยาก และจากการศึกษาของ พิศมัย (2518) พบว่า เกษตรกรที่มีการศึกษาสูงจะ ยอมรับการปรับปรุงสภาพพื้นที่นามากกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาต่ำ และเกษตรกรที่ไม่ยอมเคยเรียนในโรงเรียน

ภาวะการว่างงาน มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมโครงการเกษตรยังชีพ ซึ่งเกษตรกรที่ตัดสินใจเข้าร่วมในโครงการส่วนใหญ่ มีภาวะการว่างงานตามฤดูกาลเพราะเกษตรกรประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลักต้องอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติในการทำเกษตร เมื่อหมดฤดูเก็บเกี่ยวแล้วเกษตรกรจึงว่างงาน มีผลทำให้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ เพื่อเพิ่มรายได้การดำรงชีพของตนและครอบครัว

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในโครงการเกษตรยังชีพเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจเข้าร่วมในโครงการ ได้มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นทางการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน วิทยุ โทรทัศน์ หรือผู้นำท้องถิ่น ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าใจในรายละเอียดของโครงการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมแนะนำ ทำให้พิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ได้รับ จากการเข้าร่วมโครงการ จึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับ เลอภพ (2536) กล่าวว่า แหล่งข้อมูล ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการยอมรับ การปลูกกาแฟอาราบิก้าสูง เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านมีการฟังวิทยุ และดูโทรทัศน์ จึงมีโอกาสได้รับฟังข่าวสารทางการเกษตรอยู่เสมอ วิสิฐ (2541) กล่าวว่า การได้รับข่าวสารของเกษตรกร และการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกสตรอเบอรี่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ คนที่ได้รับข่าวสารการปลูกสตรอเบอรี่มากกว่าจะมีการยอมรับเทคโนโลยีมากกว่าผู้ที่ได้รับข่าวสารน้อยกว่า ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสาร ทำให้เกษตรกรได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และส่งผลให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีได้มากขึ้น และนฤชิต (2533) กล่าวว่า ข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรนิยมมากที่สุดคือ วิทยุเนื่องจากได้รับความเพลิดเพลิน และช่วยตัดสินใจได้ด้วย

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในโครงการเกษตรยังชีพ ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นเกษตรตำบล หรือเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ทำให้เกษตรกรได้รับรู้ เข้าใจ ในรายละเอียดต่าง ๆ ของโครงการยังชีพ ส่งผลให้ตัดสินใจเข้าร่วมทำกิจกรรมในโครงการเป็นส่วนใหญ่ สอดคล้องกับ ไพบุญย์ (2525) ที่พบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีผลต่อการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ธวัชชัย (2540) ศึกษาพบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ในการที่เกษตรกรเขียนจดหมายไปสอบถามปัญหาหรือขอความรู้ทางการเกษตรจากหน่วยงานราชการ ที่เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเจริญ (2534) ศึกษาพบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และแหล่งข้อมูลทางเกษตรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ในการปลูกถั่วเหลือง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

การตระหนักรับรู้เกี่ยวกับโครงการ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในโครงการเกษตรยั่งยืน เกษตรกรที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีการตระหนักรับรู้เกี่ยวกับโครงการ และสามารถรู้ถึงผลที่จะได้รับจากโครงการ จึงทำให้ตัดสินใจเข้าร่วมในโครงการเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับ มงคล (2539) ศึกษาพบว่า เกษตรกรที่เข้าเป็นสมาชิกของสมาคมชาวไร่อ้อย จะมีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียด วัตถุประสงค์และการดำเนินงานของสมาคมมากกว่าเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกจะมีการติดต่อประสานงานทางสมาคมอยู่เสมอ ย่อมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวของสมาคม และบำเพ็ญ (2535) กล่าวว่าความรู้ในกฎระเบียบ ข้อบังคับวัตถุประสงค์ของกลุ่มนั้นจะทำให้เกษตรกรเข้าใจ ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกลุ่ม และมีแนวโน้มที่จะเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการตัดสินใจของเกษตรกรต่อการเข้าร่วมโครงการเกษตรยั่งยืนมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการจัดหาปัจจัยการผลิตเอง เช่น พันธุ์ไก่ พันธุ์เป็ด พันธุ์ปลา และเมล็ดพันธุ์พืช เนื่องจากปัจจัยการผลิตที่ทางราชการจัดให้มีขนาดเล็ก มีความเสี่ยงสูง และการขนส่งก็มีส่วนทำให้ปัจจัยการผลิตต่างๆเกิดความบอบช้ำ และเสียหายได้
2. ควรให้มีการหมุนเวียนวัสดุที่ใช้ในการผลิตเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดต้นทุน เช่น ถังซีเมนต์ที่ใช้สำหรับเลี้ยงปลาเมื่อเลิกเลี้ยงแล้วควรนำไปใช้เป็นที่เก็บนํ้าเพื่อการปลูกพืชต่อไป
3. ควรให้มีการติดตามและประเมินผลของการดำเนินโครงการโดยตลอด เพื่อที่จะได้นำข้อมูลต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ ให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกร และนำไปปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น
4. ควรให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการให้มากขึ้นกว่านี้เพื่อที่จะได้กลุ่มบุคคลเป้าหมายที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างแท้จริง ซึ่งจะยังผลให้ทราบถึงการตัดสินใจอย่างถูกต้องของกลุ่มเป้าหมาย ผลการศึกษาที่ได้จะมีความถูกต้องและแม่นยำยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรที่จะศึกษาให้ครอบคลุมไปถึงโครงการต่างๆของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และควรศึกษาเน้นไปถึงปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร เน้นการมีส่วนร่วมให้เกษตรกรได้มีส่วนคิด มีส่วนร่วมตัดสินใจในการที่จะเสนอ ความต้องการขั้นพื้นฐานที่ต้องการสูงสุดและการศึกษาควรขยายขอบเขตไปศึกษาในเขตพื้นที่อื่นเพื่อที่จะได้ทราบถึงการตัดสินใจของเกษตรกรที่แตกต่างกันออกไป และจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุง วิธีการส่งเสริมของหน่วยงานของภาครัฐให้มากขึ้น
2. ควรที่จะมีการศึกษาโดยใช้ประชากรให้ครอบคลุมไปทั่วทั้งจังหวัดโดยมีการสุ่มตัวอย่าง เพื่อที่จะได้ทราบความคิดของกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย สามารถประเมินได้ในพื้นที่ที่กว้างขึ้นยังผลให้เกิดประโยชน์มากขึ้น